

طراحی مدل تورش رفتاری حساب‌رسان با تأکید بر ویژگی‌های فردی و عمومی حساب‌رس به روش داده بنیاد

بختیار اشرفی

دانشجوی دکتری تخصصی رشته حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

زهرة حاجیها

دانشیار رشته حسابداری، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

رضا طهرانی

استاد دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۰۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۱۱

چکیده

تورش‌های رفتاری به عنوان اشتباهات سیستماتیک در قضاوت تعریف شده‌اند. محققین فهرست بلندی از انواع تورش‌های رفتاری را شناسایی و ارائه نموده‌اند. مطالعات اخیر بیش از پنجاه نوع تورش رفتاری شناخته شده در مورد سرمایه‌گذاران را معرفی کرده و این در حالی است که بسیاری از تمایلات رفتاری هنوز به روشنی مورد شناسایی قرار نگرفته است. هدف این پژوهش طراحی مدل تورش یا سوگیری‌های روانشناختی و رفتاری حساب‌رس است. شناسایی این سوگیری‌ها می‌تواند به حساب‌رسان کمک کند تواناییهای خود برای اعمال تردید حرفه‌ای در فرایند قضاوت حرفه‌ای را با بکارگیری یک فرایند تصمیم‌گیری موثر بهبود بخشند. در این پژوهش از روش کیفی داده بنیاد استفاده شده است و جامعه آماری این پژوهش خبرگان بخش حسابرسی می‌باشد. برای بررسی این هدف، با روش کیفی از خبرگان حساب‌رس به تعداد ۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری گلوله برفی انتخاب گردید و با مصاحبه عمیق به جمع‌آوری اطلاعات پرداخته شد. برای تجزیه و تحلیل، روش گردن‌تئوری مورد استفاده قرار گرفت. نتایج مصاحبه‌ها بعد از اعمال مراحل سه‌گانه کدگذاری، در مرحله اولیه ۸۲ کد شناسایی شد و در ادامه مراحل، پس از اعمال تغییرات (حذف و ادغام) ۵۶ مفهوم در هفت مولفه شامل، ویژگی‌های جسمی فردی، ویژگی‌های اخلاقی و ذهنی، مهارت‌ها و دانش، خطاها، عوامل سازمانی، عوامل فراسازمانی و عوامل فرهنگی دسته‌بندی شد.

واژه‌های کلیدی: تورش‌های رفتاری، حسابداری ذهنی، تردید حرفه‌ای، تئوری مالی رفتاری، سوگیری‌های قضاوتی، فرایند تصمیم‌گیری.

۱- مقدمه

تصمیم‌گیری فرآیندی است که در آن مدیران مشکلات را شناسایی می‌کنند و گزینه‌های مختلفی را برای حل این مشکلات مطرح می‌کنند، سپس گزینه‌ها ارزیابی می‌شوند و بهترین گزینه ممکن به عنوان تصمیم انتخاب می‌شود. به بیان دیگر تصمیم‌گیری یک فرآیند روانشناختی است که به عنوان فرآیند فکری انتخاب بهترین گزینه از میان تمام گزینه‌های موجود تعریف می‌شود (جداج و رابینز، ۲۰۱۷). مکتب اقتصاد نئوکلاسیک بر اصل عقلایی رفتار کردن افراد و همچنین نگاهها در اقتصاد مبتنی است. در این میان اگر پدیده‌ای با این اصل ناسازگار باشد از آن به عنوان سوگیری یا تورش یاد می‌شود. نظریه مالی رفتار که عموماً از آن به عنوان کاربرد روانشناسی در دانش مالی تعبیر می‌شود، اصل بنیادین اقتصاد نئوکلاسیک را به چالش کشیده و سعی دارد پدیده‌های روانشناختی انسان در کل بازار و در سطح فردی را شناسایی نماید. دیدگاه مالی رفتار اظهار می‌کند که برخی تغییرات قیمت سهام هیچ دلیل بنیادی از عوامل، نداشته و عوامل روانشناختی نقش مهمی در تعیین قیمت‌ها ایفا می‌کنند (ژو و نیو، ۲۰۱۹). تورش‌های رفتاری به عنوان الگوی بی‌ثباتی در قضاوت تعریف می‌شود که در موقعیت‌های خاصی رخ می‌دهند. گاهی اوقات منجر به تغییرات ادراکی، قضاوت نادرست، تفسیر غیرمنطقی و یا انجام یک کار بیش از حد غیرعقلایی می‌شوند. تصمیمات می‌توانند تحت تأثیر انواع تورش‌ها باشند و ممکن است پیامدهای زیادی در رابطه با وجوه نقد و سرمایه‌گذاری‌ها داشته باشند. این تورش‌ها مربوط به شیوه پردازش اطلاعات است (بهاتیا و همکاران، ۲۰۲۰).

حسابرسان، نقش مهمی در فرایند گزارشگری مالی بازی میکنند. حسابرسان نسبت به اینکه صورت‌های مالی از تمام جنبه‌های با اهمیت، طبق چارچوب گزارشگری مالی تهیه شده است یا خیر، اظهارنظر می‌کنند (استاندارد حسابرسی 200). استانداردهای حسابرسی، حسابرس را ملزم به اعمال قضاوت حرفه‌ای و تردید حرفه‌ای در تمام مراحل برنامه‌ریزی و اجرای عملیات حسابرسی می‌کند (هرمزی و همکاران، ۱۳۹۵). یکی از این موارد که در هنگام تصمیم‌گیری حسابرسان رخ می‌دهد، قضاوت‌های شخصی و احساسات حسابرسان می‌باشد، که بر نتایج تصمیماتشان اثر می‌گذارد، این نوع اتفاق از نظر مبانی نظری در ادبیات مالی رفتاری خرد رخ می‌دهد. درحقیقت حالات روحی و ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای افراد بر نوع تصمیم و نتایج آن اثر ویژه‌ای می‌گذارد (بیسلی و همکاران^۱، ۲۰۱۷). بررسی پژوهشات گذشته نیز نشان می‌دهد که، در مورد

تورش‌های رفتاری نیز صرفاً به خطاهای رفتاری و عواطف و احساسات اثرگذار سرمایه‌گذاران در هنگام تصمیمات سرمایه‌گذاری پرداخته است. بنابراین اشراف بر تورش‌های رفتاری باعث می‌شود تا سرمایه‌گذاران با آگاهی بیشتری فرآیند تصمیم‌گیری خود را بررسی نمایند و در صورت مواجهه با تورش‌های مذکور بتوانند به خوبی واکنش نشان داده و از انحراف در تصمیم‌گیری جلوگیری نمایند (راکی و همکاران، ۱۳۹۹).

منظور از تورش، انحراف از تصمیمات درست و بهینه است. سوگیریهای رفتاری یا به عبارت دیگر تورش‌های رفتاری به عنوان "اشتباهات سیستماتیک" در قضاوت تعریف می‌شود. مقوله «غیرعقلایی و منطقی نبودن» مدیریت ناشی از تورش‌های رفتاری مدیران اجرایی شرکت، چالش بزرگی در ادبیات حاکمیت شرکتی است. در حالی که نقش مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی در ادبیات استاندارد و سنتی حاکمیت شرکتی منتج از نظریه‌های هزینه نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی و تأثیر آنها بر روی تصمیمات شرکتی است، با مطرح شدن مقوله‌های تورش، نقش آنها بایستی همراستا با کنترل چنین تورش‌های رفتاری و محدود کردن تأثیرات بالقوه رفتارهای مذکور بر روی استراتژیهای شرکت باشد (خوشنود و رهنمای، ۱۴۰۰).

در مالی رفتاری، ویژگی‌های رفتاری که بر فرآیند تصمیم‌گیری‌های افراد موثرند مورد مطالعه قرار می‌گیرند. این ویژگی‌ها "تورش‌های رفتاری" نامیده می‌شوند. منظور از تورش، انحراف از تصمیم‌گیری‌های درست و بهینه است. سوگیری‌های رفتاری به عنوان اشتباهات سیستماتیک در قضاوت تعریف شده است (کریمی و رهنمای رودپشتی، ۱۳۹۴). مطالعات مختلفی در زمینه‌ی انواع خطاهای ادراکی و چگونگی تأثیر این خطاها بر تصمیم‌گیری مالی سرمایه‌گذاران در بازارهای مالی انجام شده و به این نتیجه دست یافته‌اند که تصمیم‌های سرمایه‌گذاران تحت تأثیر چندین خطا قرار می‌گیرد. از شاخص‌ترین پژوهشگران در این حوزه، کانمن و تورسکی بودند که با مطرح نمودن تئوری انتظار به بسط این دانش کمک چشم‌گیری نمودند؛ همچنین اشن ایدر، ویس، بودسکو و توماس پژوهشگرانی بودند که با ارائه مقالات در زمینه مالی رفتاری، نقش مهمی در مدیریت مالی ایفا نموده و سهم عظیمی جهت کمک به سرمایه‌گذاران در اتخاذ تصمیم‌های مالی دارند (فلاح پور و عبداللهی، ۱۳۹۰).

محققین فهرست بلندی از انواع تورش‌های رفتاری را شناسایی و ارائه نموده‌اند. مطالعات اخیر بیش از پنجاه نوع تورش رفتاری شناخته شده در مورد سرمایه‌گذاران را معرفی

¹ Beasley

و رویکردها در حوزه دانش مالی رفتاری و شناسایی عوامل انسانی موثر بر شناخت و پیش بینی تورش رفتاری حسابرسان می باشد. نتیجه گیری نهایی از مطالعات و شواهد موجود حاکی از این واقعیت است که نظریه مالی رفتاری نقشی تعیین کننده و با اهمیت در تبیین رفتار و تصمیم گیری حسابرسان و همچنین آثار آن بر رفتار بازارهای مالی دارد و وضعیت کلی شرکت نتیجه مستقیم تصمیمات مدیران و حسابداران شرکتها است و با توجه به اینکه این افراد نیز عوامل انسانی هستند در تصمیمات خود دچار قضاوت ها، احساسات و خطاهایی هستند که نتایج اقدامات آنها و در نتیجه وضعیت کل شرکت را تحت تاثیر قرار خواهد داد. بنابراین در این مطالعه به این سوال پرداخته می شود که طراحی مدل تورش رفتاری حسابرس با عوامل مختلف چگونه می باشد؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مالی رفتاری، مطالعه ی نحوه ی تحلیل و تفسیر افراد از اطلاعات برای اتخاذ تصمیم های سرمایه گذاری آگاهانه می باشد. به عبارت دیگر مالی رفتاری به دنبال تاثیر فرآیندهای روانشناختی در تصمیم گیری است. امروزه ایده ی رفتار کاملا عقلایی سرمایه گذاران که همواره به دنبال حداکثر کردن مطلوبیت شان هستند در راستای توجیه رفتار و واکنش بازارها کافی نیست، بنابراین مالی رفتاری را می توان پارادایمی دانست که با توجه به آن، بازارهای مالی با استفاده از مدل هایی مورد مطالعه قرار می گیرند که دو فرض اصلی و محدود کننده ی پارادایم سنتی یعنی پیشینه سازی مطلوبیت مورد انتظار و عقلانیت کامل را کنار می گذارد. در مالی رفتاری این ادعا مطرح می شود که برخی اوقات به منظور یافتن پاسخی برای معماهای تجربی موجود در حوزه ی مالی، ضروری است تا این احتمال را بپذیریم که گاهی برخی از عوامل اقتصادی کاملا عقلایی رفتار نمی کنند (برینبرگ، ۲۰۱۱). اما به گفته رابرت اولسن مالی رفتاری سعی نمی کند نشان دهد رفتار عقلایی نادرست است، بلکه در تلاش است که کاربرد فرایندهای تصمیم گیری روانشناسی را در شناخت و پیش بینی بازارهای مالی نشان دهد. طرفداران مالی رفتاری اعتقاد راسخی دارند که آگاهی از تمایلات روانشناختی در عرصه سرمایه گذاری، کاملا ضروری و نیازمند توسعه جدی دامنه مطالعاتی است و برای کسانی که نقش روانشناسی در دانش مالی را به عنوان عاملی اثرگذار بر بازارهای اوراق بهادار و تصمیمات سرمایه گذاران بدیهی می دانند، قبول وجود تردید در مورد اعتبار مالی رفتاری دشوار است (رهنمای رودپشتی و زندیه، ۱۳۹۱).

بررسی فرآیند تصمیم گیری سرمایه گذاران و واکنش آنان در قبال شرایط مختلف بازارهای مالی می پردازد و تاکید آن

کرده و این در حالی است که بسیاری از تمایلات رفتاری هنوز به روشنی مورد شناسایی قرار نگرفته است بنابراین فلسفه مکتب اقتصاد نیوکلاسیک بر اصل عقلایی رفتار کردن افراد و همچنین بنگاه ها در اقتصاد مبتنی است. در این میان اگر پدیده ای با این اصل ناسازگار باشد از آن به عنوان سوگیری یا تورش یاد می شود. نظریه مالی رفتاری که عموماً از آن به عنوان کاربرد روانشناسی در دانش مالی تعبیر می شود، اصل بنیادین اقتصاد نیوکلاسیک را به چالش کشیده و سعی دارد پدید ههای روانشناختی انسان در تصمیم گیری حسابرسی و در سطح فردی را شناسایی نماید. شناخت تورش های رفتاری و واقف بودن به این مسئله که استراتژی های افراد در تصمیم گیری به صورت ناهمگن است، می تواند به محققان مالی رفتاری کمک کند مدلی هایی را بسازند که ویژگی های بازار و حقایق مسلم بازارهای مالی و بی قاعدگی ها را بهتر توضیح دهند (راکی و همکاران، ۱۳۹۹). طرفداران مالی رفتاری به نقش روانشناسی که بر تصمیمات مالی افراد می گذارد، باور دارند و معتقدند که آگاهی از تورش های روانشناختی به منظور کسب موفقیت در قلمرو تصمیمات مالی بسیار مهم می باشد. بنابراین در دهه گذشته مطالعات بسیاری اثر عوامل رفتاری و احساسات و هیجانات انسانی را بر تصمیمات مالی در سطح سرمایه گذاران مورد بررسی قرار داده اند. اما جای مالی رفتاری همچنان در پژوهشات مربوط به تورش های رفتاری حسابرسان خالی است و تاکنون به بررسی اثر متغیرهای مختلف که شامل تعصبات، مسئولیت اجتماعی، هیجانات، احساسات و ویژگی شخصیتی آنان ... در تصمیم گیری پرداخته نشده است و اینکه آیا احساسات و تصورات حسابداران، حسابرسان در امور قضاوت و تحلیلگری نیز در تصمیماتشان در زمینه مالی و حسابداری اثرگذار است؟ آیا آنها نیز هنگام تصمیم گیری دچار تورش رفتاری و خطاهای قضاوتی و ذهنی هستند؟ بعنوان مثال آیا احساسات و قضاوت های فردی و ویژگی های شخصیتی افراد در هنگام تصمیم برای مدیریت سود بر روی رفتار و تصمیم آنها اثرگذار است؟ آیا تورش های رفتاری - شخصیتی آنها و انگیزه هایشان برای مدیریت سود با هم در تعامل است؟ که این مطالعه برای پاسخ به این پرسشها به بررسی جوانب مختلف می پردازد تا بتواند مدلی جامع ارائه دهد. با این حال هنوز یک اتفاق آرای عمومی میان فعالان محیط علمی و عملی مالی نسبت به اینکه هیجانات انسانی و خطاهای شناختی در تصمیمات مالی تا چه اندازه موثرند حاصل نشده است؛ اما در سال های اخیر مطالعات بی شماری، با مستندسازی مثال های فراوانی از رفتارهای غیرعقلایی، تعصبات و خطاهای تکرار شونده در قضاوت، اساسی ترین فرض نظریه اقتصادی، یعنی انسان اقتصادی عقلایی یا بشر اقتصادی را مورد سوال قرار داده اند هدف این مطالعه مرور ابعاد

همان ابعاد در دسترس است که ابتدا توجه بیننده یا شنونده را جلب می کنند. بر اساس این تورش هر قدر روند قیمت‌های گذشته با ثبات تر باشد، به دلیل فراهم بودن و دسترسی به اطلاعات مربوط به قیمت، احتمال پایداری این روند در ذهن بیشتر خواهد بود.

ج) دیدگاه محدود: به علت دید بسته یا محدود، برخی سرمایه گذاران در حالت زیان قرار می گیرند. دلایل متعددی وجود دارد که سرمایه گذار را در چنین وضعیتی قرار می دهد. یکی از مهم ترین علل، فقدان یا بی توجهی به ابزارهای کمی در ارزیابی سرمایه گذاری هاست. به بیان دیگر، ابزاری جهت ایجاد دید وسیع، یا وجود نداشته یا بدان توجه نشده است. در نتیجه می توان گفت همه ی آن چه را که باید دید، نمی توان دید. از دلایل دیگر، می توان به داشتن دید کوتاه مدت در بعضی از سرمایه گذاری ها اشاره نمود در حالی که برخی از سرمایه گذاری ها در بلندمدت سودده هستند، در برخی از شرایط دیدگاه نزدیکی یا گریز از زیان سازگار نیست. از عوامل دیگر هم می توان تمایل شدید سرمایه گذار را به یک سهم خاص و پافشاری به نگهداشتن آن سهم دانست.

د) خطای فرافکنی: این خطا زمانی به وقوع می پیوندد که سرمایه گذار، یک حادثه یا واقعه ی اخیر و یا شرایط ایجاد شده در کوتاه مدت را به آینده یا بلندمدت تعمیم می دهد. در چنین حالتی سرمایه گذار، امروز کاری را انجام می دهد که افراد پیروز ب ازار دیروز انجام داده بودند. از دیگر عیوب چنین تفکری این است که سرمایه گذار یک نمونه ی کوچک را به همه ی آینده و یا کل جامعه تعمیم می دهد. نتیجه ی چنین دیدگاهی سبب می شود که وی نسبت به برخی از سهام پر زرق و برق تر بدون توجه به تحلیل آن ها واکنشی فراتر از آن چه که باید، داشته باشد. همچنین ممکن است فرافکنشی نسبت به اخبار و شایعات (اغلب اخبار و شایعات بد) از خود نشان دهد، در حالی که آن ها ممکن است تنها کوتاه مدت و گذری باشند.

ه) عوامل احساسی و تاثیرات درونی: این عوامل نقش عمده ای در تصمیم های فردی دارند و می توانند در بازارهای مالی از خود تاثیراتی به جای بگذارند. به عنوان مثال نقش آب و هوا و الگوی خواب معامله کنندگان در بازار در قیمت سهام اثر گذار باشد. پژوهش ها نشان داده است که هوای برفی و ابری برخلاف هوای آفتابی بر قیمت سهام تاثیر حقیقی دارند. موقعیت احساسی و تاثیرات درونی نیز تاثیر مهمی در تفسیر و ادراک وضعیت ریسک و شرایط مبهم دارند و اصولاً باعث تشدید یا ضعف سایر تورش‌های شناختی می شوند.

نظریه های ارائه شده از سوی دانشمندان علوم مختلف را می توان در دو دسته ی نظریه های هنجاری و نظریه های اثباتی

بیشتر به تاثیر شخصیت، فرهنگ و قضاوت های سرمایه گذاران بر تصمیم های سرمایه گذاری است. ساختارهای خاص فرهنگی در ایران و اثرگذاری آن ها بر رفتارهای فردی و گروهی افراد به ویژه در بازار سرمایه، لزوم شناخت تئوری ها و مدل های تحلیلی و شناختی مالی رفتار را برای فعالان و دست‌اندرکاران بازار، اجتناب ناپذیر می نماید. این که گاهی مشاهده می شود که در بازار به جای تقاضای دو طرفه و داشتن خریداران و فروشندگان در یک زمان، با تقاضای یکطرفه و صفهای خرید یا صرفاً فروش مواجه هستیم، بی شک از مصادیق الگوهای رفتاری خاص حاکم بر بازار است. مالیه ی رفتاری کمک می کند تا با فرموله کردن مدل های رفتاری، بهتر بت و انیم بازار سرمایه ی خود را شناخته و در رفع برخی تنگناهای ناشی از الگوهای رفتاری بهتر عمل نماییم (فلاح پور و عبداللهی، ۱۳۹۰).

علیرغم امتناع تئوری نئوکلاسیک اقتصاد برای درگیر شدن در روان شناسی بازارها و سرمایه گذاری ها، نظریه ی مالی رفتاری بیان می کند که خطاهای ادراکی اثر با اهمیتی روی تصمیم گیری مالی دارند. خطاهای ادراکی که تصمیمات سرمایه گذار و نهایتاً نتایج بازار را تحت تاثیر قرار می دهند شامل موارد می باشد (دارابی، چناری بوکت و ولی خانی، ۱۳۹۴؛ رهنمای رودپشتی و صالحی، ۱۳۸۹):

الف) لنگر انداختن و تعدیل: افراد هنگام پیشبینی پدیده های آتی یا ارزش چیزی، از اطلاعات موجود استفاده می کنند و بعد آن را تعدیل می کنند. پژوهش ها نشان می دهند فرآیند تعدیل در این حالت به مقدار کافی انجام نمی شود. این حالت لنگر انداختن نام دارد. مطالعات روان شناسان نشان داده است افراد هنگام پیش بینی های عددی، بسیار تحت تاثیر آخرین ارزش مورد پیش بینی قرار می گیرند. مثلاً اگر در بازار سرمایه اطلاعات دقیق تری درباره ی قیمت سهام وجود نداشته باشد، قیمت موجود به عنوان قیمت درست (ارزش) تلقی می شود. پس از افزایش هر بار قیمت، ذهن افراد بر آخرین قیمت قبلی لنگر می اندازد و اطلاعات بعدی را نامربوط تلقی می کند. پس افراد معمولاً به آخرین اطلاعات منتشر شده توجه کمتری دارند و آن را کمتر از اطلاعات قبلی در تصمیم گیری خود دخیل می کنند. بنابراین روند افزایشی یا کاهش قیمت با کمی تعدیلات بر تصمیم گیری اثر قابل ملاحظه ای خواهد داشت.

ب) خطاهای دسترسی به اطلاعات: این مفهوم در تجزیه و تحلیل تفکر شهودی، در تصمیم های ابتکاری و نیز دسترسی، مفهومی کلیدی است. دسترسی عبارت است از تبادل محتوای ذهنی خاص که به خودی خود به ذهن وارد می شوند. معمولاً افراد در مواجهه ی اولیه با موضوع های متفاوت به برخی ویژگی ها و مشخصات آن توجه می کنند. این مشخصات و ویژگی ها

قضاوت انسان ها اثر می گذارد. ۴- عوامل اجتماعی و تعلق انسان به جامعه باعث می شود در تصمیم گیری ها، برخی متغیرهای اجتماعی از قبیل توجه به تصمیمات گروهی را در نظر گیرد (اسلامی بیدگلی و کردلویی، ۱۳۸۹).

تورش فرا اعتمادی: فرا اعتمادی یا اعتماد بیش از حد به خود در بیان کلی می تواند به عنوان یک اعتقاد بی اساس در مورد توانایی های شناختی، قضاوت ها و استدلال شهودی فرد خلاصه شود. افراد هم در مورد توانایی های خود در پیش بینی و هم در مورد دقت اطلاعاتی که در اختیار آنان قرار می گیرد، برآوردی بیش از اندازه دارند (برابازون، ۲۰۱۲).

تورش توهم کنترل: سوگیری توهم کنترل، گرایشی را در انسان توصیف می کند که موجب می شود افراد تصور کنند که می توانند پیامدها را کنترل کرده یا حداقل بر آنها تاثیر بگذارند، درحالیکه واقعاً اینگونه نیست (لانگر، ۱۹۷۵).

تورش خوش بینی: بسیاری از سرمایه گذاران بیش از حد خوش بین هستند و معتقدند که سرمایه گذاری های نامطلوب برای آنها اتفاق نخواهد افتاد (لووالو و کانمن، ۲۰۰۳).

تورش زبان گریزی: سوگیری زبان گریزی به عنوان بخشی از تئوری چشم انداز توسط کانمن و تورسکی در سال ۱۹۷۹ و در پاسخ به یافته های تئوری مزبور مبنی بر اینکه تمایل افراد به پرهیز از زبان، بیشتر از کشش آنها به سمت کسب سود است، توسعه یافت. در حقیقت، زبان گریزی یعنی اینکه فرد بیش از اندازه از زبان بالقوه و یا بالفعل ناراحت شود (سورش، ۲۰۱۳).

فرناندز و همکاران، (۲۰۰۹)، تورش های رفتاری را به دو گروه طبقه بندی نمودند: تورش های شناختی و تورش های احساسی که هر دو این موارد موجب تصمیم گیری غیرعقلایی انسان می شوند. تورش های احساسی همچون زبان گریزی، ریشه در بینش و عواطف ناگهانی داشته و اصلاح آنها به سهولت مقدور نیست. تورش های شناختی نظیر در دسترس بودن، ریشه در اشتباه شیوه استدلال دارد و کسب اطلاعات موجب بهبود و کاهش خطای تصمیم می شود، اما شفرین نشان داد که انتخاب پرتفوی با چارچوب تئوری دورنما متفاوت از انتخاب پرتفوی در چارچوب تئوری مطلوبیت مورد انتظار است.

بزرگترین موفقیت دانش مالی رفتاری به عنوان یک رشته مستقل دانشگاهی و حرفه ای، مدیون پروفیسور دانیل کانمن و پروفیسور ورنون اسمیت است. مؤسسه نوبل، کانمن را به خاطر وارد کردن بینش های روانشناسی به علوم اقتصادی، به ویژه توجه به قضاوت و تصمیم گیری افراد تحت شرایط عدم اطمینان و اسمیت را به خاطر استفاده از تجربیات آزمایشگاهی به عنوان ابزاری در تحلیل های تجربی اقتصادی، مورد قدردانی قرار داد. پروفیسور کانمن در پژوهش های خود به این نتیجه رسید که

تقسیم بندی نمود. نظریه های هنجاری بیان می کنند که افراد معقول باید به شیوه ای معین عمل کنند. اما نظریه های اثباتی به آنچه که افراد واقعا انجام می دهند، می پردازند. نظریه مطلوبیت مورد انتظار، یک مدل هنجاری از رفتار اقتصادی است که مبتنی بر رفتار بدیهی سفت و سخت می باشد. برخی ها در تشریح رفتار افراد در عمل بر نظریه مطلوبیت مورد انتظار انتقاد وارد نموده اند. آنان نظریه چشم انداز (دورنما) را مقبول ترین و آرموده ترین جایگزین برای نظریه مطلوبیت مورد انتظار می دانند. نظریه چشم انداز، نظریه ای اثباتی یا توصیفی است، زیرا این نظریه به طور پابرجا و استوار بر پایه چگونگی رفتار افراد در عمل قرار دارد. نظریه چشم انداز با این مباحثه آغاز می گردد که نظریه مطلوبیت مورد انتظار استاندارد، نمی تواند به طور کامل تصمیم گیری تحت شرایط ریسک را توصیف کند. نظریه چشم انداز به طور مستقیم در دامنه ای از متدلوزی های اقتصاد رفتاری قرار دارد. کارهای حیاتی هربرت الکساندر سایمون طی سالهای ۱۹۵۹، ۱۹۷۸ و ۱۹۸۷ به طور بنیادی بر توسعه اقتصاد رفتاری متمرکز بود. نکته کلیدی که سایمون بنا نهاد، صحه گذاری تجربی بر اهمیت فرضیات مدل سازی رفتار فرد، هم از جهت کیفیت عالی تحلیل و هم از جهت سنجش قدرت پیش بینی کنندگی فرضیه یا مدل است. این موضوع دلالت بر آن ندارد که فرضیات لزوما نباید تبیین کننده ساده سازی واقعیت اقتصاد اجتماعی باشد. بلکه، طبیعت ساده سازی از اهمیت بحرانی فراوانی برخوردار است. سایمون در یکی از مقالات خود در سال ۱۹۷۸ بیان می کند: "اقتصاد رفتاری متوجه صحه گذاری تجربی فرضیات نئوکلاسیک درباره رفتار بشر است و جایی که عدم صحت آنها تایید شود، به کشف قوانین تجربی که رفتار را به درستی تشریح می کند، می پردازد و از همان دقت برخوردار است. اقتصاد رفتاری همچنین متوجه تنظیم و طرح مفاهیمی برای عملیات سیستم اقتصادی و نهادهای آن است و برای تعیین خط مشی کلی، از مقاصد رفتار واقعی برآمده از فرضیات نئوکلاسیک بهره می گیرد. از سویی تامین شواهد تجربی درباره شکل و مفهوم تابع مطلوبیت و یا ساختاری که در یک نظریه رفتاری به طور تجربی معتبر باشد، برای استحکام بخشیدن به پیش بینی هایی استفاده می شود که می تواند درباره رفتار اقتصادی انسان به کار رود" (رهنمای رودپستی و زندیه، ۱۳۹۱).

منابع تورش های رفتاری در تصمیم گیری به اختصار در زیر آمده است: ۱- عقلانیت محدود و این که انسان در شناخت، دچار تورش می شود. ۲- محدودیت زمانی افراد در دوره های زمانی کوتاه مدت؛ باید تصمیمات زیادی اتخاذ کنند، بنابراین وقت کافی برای بررسی دقیق وجود ندارد. ۳- عوامل احساسی بر

سهم عظیمی جهت کمک به سرمایه‌گذاران در اتخاذ تصمیمات مالی دارا می‌باشند (فلاح پور و عبداللهی، 1395). پژوهشگران و متخصصین مالی رفتاری طبقه‌بندی‌های متفاوتی از تورش‌های رفتاری ارائه داده‌اند که در ادامه گزیده‌ای از این طبقه‌بندی‌ها ارائه می‌شود:

شهر آبادی (۱۳۸۹) تقسیم بندی زیر را برای تورش‌های رفتاری ارائه داده است:

- ۱) خود فریبی یا فرا اعتمادی: یعنی اعتماد بیش از حد به دانش و تواناییها
- ۲) روش‌های ابتکاری: یک سری قواعد سرانگشتی یا میانبر ذهنی که موجب سهولت در فرآیند تصمیم‌گیری خواهد شد. بدیهی است که روش‌های ابتکاری همواره به تصمیمگیری صحیح منجر نخواهد شد.
- ۳) تعاملات اجتماعی: اشخاص تمایل دارند در تصمیم‌گیری‌ها و قضاوت‌هایشان با دیگران هم‌نوا شوند.

از دیگر مواردی که می‌توان آن را در چارچوب تورش‌های رفتاری بررسی نمود، تئوری چشمانداز می‌باشد. یافته‌های تجربی دنیل کانمن که از جمله ارائه دهندگان این تئوری بود، فرض رایج عقلانیت انسان در نظریه اقتصاد مدرن را به چالش می‌کشد. تئوری چشم انداز چهار بخش مهم از ابعاد رفتاری سرمایه‌گذاران را در بر می‌گیرد که در طی سالهای دهه 25 توسط دانشمندان دیگری نظیر تالر، شیلر و جانسون نیز تکمیل شد: ضرر و زیان گریزی حسابداری ذهنی - خود کنترلی - پشیمان گریزی. کانمن و ریپ تورش‌های رفتاری را در سه طبقه به شرح جدول (۱) تقسیم کرده‌اند (فلاح پور و عبداللهی، 1395):

جدول (۱) تقسیم بندی سه گانه کانمن و ریپ از تورش‌های رفتاری.

خطای اطمینان بیش از حد، خطای خوش بینی و بدبینی، خطای پس بینی، خطای واکنش افراطی به وقایع تصادفی	تورش‌های قضاوتی
خطای توزین غیر خطی احتمالات، خطای ابهام در روند تغییرات ارزش، خطای استفاده از قیمت خرید به عنوان نقطه مرجع، خطای تمایل به دیدگاه کوتاه مدت به جای بلندمدت، خطای جذابیت در شرط بندی، خطای تمایل به تکرار ریسک و شرط بندی، خطای چارچوب‌گرایی بسته	تورش‌های ترجیحی (رجحان یا اولویت)
خطای پشیمان گریزی، خطای ضرر و زیان گریزی	تورش‌های حاصل از نتایج تصمیم

اول و سپس گروه شناختی اولویت دوم را کسب نمود. با بررسی ابعاد هر تورش، در گروه شناختی تورش "تازه‌گرایی" بیشترین درجه اهمیت و تورش "دسترسی" کمترین درجه اهمیت را دارا می‌باشد. در گروه رفتار ترجیحی بیشترین درجه اهمیت را

تحت شرایط عدم اطمینان، تصمیمات انسان به طور سیستماتیک از تصمیمات پیش‌بینی شده توسط تئوری‌های اقتصادی فاصله می‌گیرد.

تورش‌های رفتاری به عنوان اشتباهات سیستماتیک در قضاوت تعریف شده است. برخی پژوهش‌ها در جستجوی چهارچوب معنی داری برای طبقه‌بندی تورش‌های رفتاری هستند. برخی نویسندگان از تمایلات رفتاری با عنوان «غیرمستدلالت» (قواعد سرانگشتی) یاد می‌کنند؛ درحالی که گروهی دیگر آنها را باورها^۳، قضاوتها^۴ یا ترجیحات می‌نامند. برخی دانش پژوهان این تورش‌ها را در دو دسته شناختی و احساسی طبقه‌بندی می‌کنند که هر دو گونه می‌تواند «قضاوت‌های غیرعقلایی» را موجب شود. منشأ تمایلات شناختی استدلال نادرست است؛ لذا اطلاعات بیشتر و مشاوره می‌تواند آن را تصحیح کند. در مقابل تمایلات احساسی، نه از محاسبات آگاهانه که از شهود یا انگیزش نشئت می‌گیرد؛ بنابراین، تصحیح آنها مشکل است.

تورش‌های رفتاری در مالی رفتاری، ویژگی‌های رفتاری که بر فرآیند تصمیم‌گیری‌های افراد مؤثرند، مورد بررسی قرار می‌گیرند. این ویژگی‌ها «تورش‌های رفتاری» نامیده می‌شوند. مطالعات مختلفی در زمینه انواع خطاهای ادراکی و چگونگی تأثیر این خطاها بر تصمیمگیری مالی سرمایه‌گذاران در بازارهای مالی انجام شده و به این نتیجه دست یافته‌اند که تصمیمات سرمایه‌گذاران تحت تأثیر چندین خطا قرار می‌گیرد (ون^۱، ۲۰۰۵). از شاخصترین پژوهشگران در این حوزه کانمن و تورسکی بودند که با مطرح نمودن تئوری انتظار، به بسط این دانش کمک چشمگیری نمودند، همچنین شنایدر، ویس، بودسکو و توماس پژوهش‌گرانی بودند که با ارائه مقالات در زمینه مالی رفتاری نقش مهمی در مدیریت مالی ایفا نموده و

بررسی برخی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که؛ محسن زاده و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به تعیین و وزن دهی تورش‌های گروه شناختی و گروه ترجیحی سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار پرداختند. نتایج به دست آمده که، گروه ترجیحی اولویت

داد که تمامی عوامل رفتاری بر تمایل به سرمایه گذاری در بازار بورس تاثیر دارد و در بین این عوامل، عامل سود و زیان نسبی بیشترین تاثیر و عامل رفتار توده ای کمترین تاثیر را بر روی تمایل به سرمایه گذاری در بازار بورس دارد.

ادیل و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی نقش تعدیلگر سواد مالی بین تورش های رفتاری و تصمیم های سرمایه گذاری در دهلی هند پرداختند. برای این منظور داده های پژوهش از طریق توزیع پرسشنامه بین 221 سرمایه گذار انفرادی گردآوری شد. همچنین جهت بررسی روایی و پایایی به ترتیب از همبستگی پیرسون و آلفای کرونباخ و به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روش رگرسیون سلسله مراتبی استفاده شد. نتایج نشان داد که سواد مالی از تأثیر منفی تورش های رفتاری بر تصمیمات سرمایه گذاران می کاهد.

کریستی و هوانگ (۲۰۲۰) رفتار توده ای در بورس سهام نیویورک را از طریق تعیین انحراف معیار مقطعی بازده سهام از بازده π سهم در پرتفوی بازار، در طول دوره های تنش بازار بررسی نموده و عنوان کردند که رفتار توده ای عامل تعیین کننده بازده های سهام در زمان تنش بازار نیست. ولج و همکاران (۲۰۱۹) به پژوهش در مورد شکل گیری رفتار توده ای در بازارهای مالی از طریق تمرکز بر مسائل روانشناسی سرمایه گذاران، در خصوص آن دسته از رفتارهای سرمایه گذاران که می تواند منجر به گرایش مطابق با اجماع بازار شود، پرداخته اند. اوری و زمسکای (۲۰۱۶) دیدگاه دیگری را بیان نموده اند، بدین ترتیب که سرمایه گذاران اصولاً عقیده دارند سایر سرمایه گذاران اطلاعاتی در رابطه با سهام و بازده آنها دارند و اقدامات آنها منجر به افشای چنین اطلاعاتی می شود و لذا از آنها می توان تبعیت کرد. بیچاندانی و شارما (۲۰۰۱)، هیشلر و تئو (۲۰۱۳)، کریستی و هوانگ (۲۰۱۱) روی سهام آمریکا و چانگ و همکاران (۲۰۱۶) در سطح بین المللی، گلیسون، لی، و ماتورا^۱ (۲۰۱۶) بر روی قراردادهای آتی کالا در بورسهای اروپایی، گلیسون و همکاران (۲۰۱۸) در مورد صندوقهای بورسی، مطالعات جامعی را در این خصوص انجام داده اند.

چانگ و همکاران (۲۰۱۹) با ارائه یک مدل رگرسیون غیرخطی جدید، مدل کریستی و هوانگ (۲۰۱۶) را بهبود بخشیدند و از معیار انحراف مطلق مقطعی بازده (CSAD) برای اندازه گیری پراکندگی بازده استفاده نمودند و رفتار توده ای در بازارهای ایالات متحده، هنگ کنگ، کره جنوبی و تایوان را مورد آزمون و سنجش قرار دادند. آنها شواهد روشنی در تأیید رفتار توده ای در بازار سرمایه امریکا و هنگ کنگ به دست نیاورند،

تورش ابهام تغییرات ارزش و کمترین میزان اهمیت را تورش تمایل به تکرار ریسک دارا می باشد. اباذری (۱۳۹۸) در پژوهش به بررسی ارزیابی خطاهای شناختی در تصمیم گیری استراتژیک مدیران برای به کار گیری منابع انسانی در شرکت های خصوصی فعال در صنعت فولاد پرداختند. نتایج نشان داد مجموعه ای که متشکل از هر دو گروه باشد نتایج بهتری در زمینه کسب و کار کسب خواهند کرد. می توان بیان نمود تعصبات و دیدگاه های مطلق گرایانه مدیران نمی توانند منجر به پیروزی در کسب و کار شوند و مدیران و مشاوران استراتژیک باید انتقادات از استراتژیک های خود را درک کنند و به دنبال دیدگاه های متفاوت درباره نیاز صنعت باشند. کریمی و رهنمای (۱۳۹۵) در پژوهشی ارتباط بین تورش های رفتاری و انگیزه های مدیریت سود بین تحلیلگران مالی، حسابداران و حسابرسان را مورد ارزیابی قرار داده اند. نتایج پژوهش نشان می دهد که بین ماکیاولیسم (فرصت طلبی) و مدیریت سود کارا و فرصت طلبانه رابطه مستقیم معنی دار وجود داشته و هرچه فرد فرصت طلب تر باشد بیشتر اقدام به مدیریت سود کارا و فرصت طلبانه می کند؛ حسابرسان زیان گریزتر از تحلیلگران مالی و تحلیلگران مالی خوش بین تر از حسابرسان می باشند. حسابرسان نسبت به سایر مشاغل مورد بررسی به ندرت تمایل به مدیریت سود دارند. کامران راد و همکاران (۱۳۹۸) نتیجه گرفتند که کیفیت اطلاعات حسابداری موجب تضعیف پدیده نوگرایی در رفتار سرمایه گذاران در بازار سرمایه ایران می گردد. نتیجه گیری: از طریق بهبود کیفیت اطلاعات حسابداری گزارش شده توسط شرکت ها، می توان تورش های رفتاری در اتخاذ تصمیمات سرمایه گذاری توسط سرمایه گذاران را کاهش داد. ورمزیار و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با پرداختن به زمینه های نظری بیش اطمینانی در قالب تئوری مالی رفتاری شواهد تجربی تصویر جامعی از موضوعات نوین مالی برای مدیران و سرمایه گذاران ترسیم می کند و در مورد تصمیم گیری در بازار سرمایه بر اساس سیستم انتخاب بهینه راه گشاست.

اصغری و سلیمی (۱۳۹۸) به بررسی فرآیند تصمیم گیری سرمایه گذاران و واکنش آنان در قبال شرایط مختلف بازارهای مالی می پردازد و تاکید آن بیشتر به تاثیر نگرش، ادراک، شخصیت، فرهنگ و قضاوت های سرمایه گذاران بر تصمیم های سرمایه گذاری و حذف چارچوب های عقلی و منطقی صرف است. عمومی و افشارنژاد (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی عوامل موثر بر تمایل به سرمایه گذاری با در نظر گرفتن تورش رفتاری در بازار بورس اوراق بهادار پرداختند. یافته های پژوهش نشان

1 Gleason, lee, & Mathur

جاین و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به ارزیابی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر تورش های رفتاری بر تصمیم های سرمایه گذاری در هند پرداختند. برای این منظور داده های پژوهش از طریق سرمایه گذاران انفرادی در پنجاب هندگردآوری شد. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده ها از فرایند تحلیل سلسله مراتبی فازی استفاده شد. نتایج نشان داد که مهمترین تورش های رفتاری عبارتند از: رفتار رمه ای، ریسک گریزی و اطمینان به نفس بیش از حد.

بنابراین با بررسی ادبیات نظری و پژوهش ها و پروژه های اجرایی در حوزه مدل تورش رفتاری حسابرس، مولفه های لازم برای بررسی در این پژوهش استخراج شده است. در جدول (۲) برخی از عوامل مرتبط و مؤثر بر مدل تورش رفتاری حسابرس آورده شده است.

ولی این پدیده رفتاری در بازار سرمایه تایوان و کره جنوبی مورد تأیید قرار گرفت. هوانگ و سالمون (۲۰۱۹) با استفاده از مدل فضای حالت، عمدی یا غیرعمدی بودن تبعیت همزمان سرمایه گذاران از عوامل مؤثر بر بازده دارایی های مالی را مورد آزمون قرار دادند. در بازارهای ایالات متحده و کره جنوبی رفتار جمعی غیرعمد و مستقل از شرایط بازار را مشاهده نمودند.

از آنجا که پمپین (۲۰۲۰) کامل ترین فهرست تورش های رفتاری را که مشتمل بر ۲۰ تورش است ارائه کرده است، در این مطالعه از تورش های یاد شده استفاده شده است. از طرف دیگر، تاکنون مطالعه ای به بررسی نقش تعدیل گر تورش های رفتاری بر تأثیر ویژگی های فردی مدیران مالی و مشخصات شرکت ها بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران نپرداخته است. در ذیل به جمع بندی برخی از مطالعات داخلی و خارجی مرتبط با موضوع پژوهش اشاره شده است:

جدول (۲) شناسایی عوامل مؤثر بر تورش رفتاری براساس مبانی نظری

ردیف	نوع	اندیشمندان (سال)
1	فرا اعتمادی	پالفورد و کلمن (1996)
2	نماگری	کانمن، اسلویک و تورسکی (1922)
3	سازگارگرای	فستینگر (1957)
4	اتکا و تعدیل	نورث کرفت و نی ال (1927)
5	خود اسنادی	دیل و راس (1975)
6	آشناگرایی	پارک و پارکر (1921)
7	رویداد گرایی	کوپر، گوتیرز و مارکیوم (2015)
2	توان پنداری	فلنر (2014)
9	دیرپذیری	ادواردز (1962)
15	ابهام گریزی	السبرگ (1961)
11	حساب انگاری	تالر (1922)
12	باورگرایی	پلوس و اسکات (1993)
13	شکل گرایی	کانمن و تورسکی (1998)
14	کوتاهنگری	بنارتزی و تالر (2014)
15	داشته بیشنگری	لیست (2013)
16	تازه گرایی	مانتیر (2013)
17	بهینه بینی	لوت جی و من هاف (2014)
12	زیان گریزی	کانمن و تورسکی (2012)
19	دگرگونگریزی	کانمن، نتش و تالر (1991)
25	پشیمان گریزی	استتمن و شفرین (2015)

برخاسته از بستر اجتماع و از نگاه سوژه ها به اکتشاف می پردازد. مقصود از بکارگیری نظریه زمینه ای این است که نظریه ای ارائه بشود که پیوند عمیق با داده های ما داشته باشد. جامعه آماری این پژوهش خبرگان بخش حسابرسی و حسابداری می باشد و

۳- روش پژوهش

در این پژوهش از روش تحقیق کیفی داده بنیاد استفاده شده است و مطالعه میدانی با استفاده از نظریه ی مبنایی به جای آزمون فرضیه ها خود در تولید معرفت و ساخت نظریه ای

شوندگان برداشت شخصی و سمت سازمانی خود را مطرح کند و از این بابت در برخی از موارد نسبت به یکدیگر در تضاد بودند. بدین ترتیب که در کدگذاری سطح یک، گفتارهای کلیدی، در کد گذاری سطح دوم به مفاهیم و در کد گذاری سطح سوم به مولفه ها توجه شده است. شواهد گفتاری یا نکات کلیدی وقایع کوچکی هستند که دارای بار معنایی مستقل می باشند. نام گذاری مفهومی (کدگذاری سطح یک) به شواهد گفتاری را مفهوم پردازی می گویند که در این پژوهش با عنوان کدها ذکر شده اند. پس از شناسایی و نام گذاری مفاهیم موجود، مفاهیم مشابه بر اساس منطق تلفیق شده (کدگذاری سطح دو) و هر یک تحت عنوان یک مقوله نام گذاری شد، ارائه شده و در نهایت مقوله های اصلی پژوهش که مولفه های اصلی الگو را شکل می دهد، استخراج شده است. در این قسمت، به دلیل اینکه تعداد کل شواهد گفتاری (نکات کلیدی مصاحبه ها) و مفاهیم زیاد است فقط کل مفاهیم مربوط به تمامی مصاحبه ها در جدول زیر ارائه شده است. کدها و دسته بندی ها از کل مصاحبه ها با استفاده از نرم افزار مکس کیودا^۱ استخراج گردیده است. در جدول (۳) کل کدهای دسته بندی شده در 82 گروه نشان داده شده است که برای 20 مصاحبه (برای هر فرد از A تا T نشان داده شده است) می باشد و تعداد فراوانی هر کد نیز نشان داده شده است:

نمونه های غیرهمگون این پژوهش از بین ۲۰ نفر افراد خبره انتخاب شده و با نمونه گیری گلوله برفی استفاده شد تا اشباع نظری حاصل به مصاحبه پرداخته شد. به طور خلاصه در این پژوهش، هم در بخش استخراج دیدگاه خبرگان و هم در بخش استخراج روش های، گامهای زیر جهت تحلیل کیفی محتوای مصاحبه ها انجام گردید:

- ۱) استخراج شواهد گفتاری (نکات کلیدی)
- ۲) مفهوم پردازی
- ۳) مقوله پردازی
- ۴) ارائه الگوی پژوهش

۴- نتایج و یافته ها

مصاحبه با ۲۰ نفر صاحب نظر صورت گرفته و داده های حاصل از مصاحبه با خبرگان، با استفاده از روش کدگذاری مورد تحلیل قرار می گیرد. این داده ها که از مصاحبه عمیق با ۲۰ نفر خبرگان حسابداری و حسابرسی استخراج گردید در طی سه مرحله (کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی) تحلیل می شود. مصاحبه ها ضبط شده و فایل صوتی کاملاً پیاده سازی شده است. در مصاحبه های آخر اشباع نظری حاصل شد و مصاحبه ها جهت حصول اطمینان از کفایت داده ها صورت گرفت. بعلاوه گستردگی فعالیتها، امکان داشت هر یک از مصاحبه

جدول (۳) کدهای پژوهش و مقایسه مصاحبه شوندگان

ردیف	کدها	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	فراوانی
۱	میزان آگاهی به حسابرسی																					۱۶
۲	خطای مقایسه اجتماعی																					۱۶
۳	خطای نادیده انگاشتن اشتباهات																					۱۶
۴	خطای ریسک صفر																					۱۶
۵	خطای حفظ وضعیت موجود																					۱۶
۶	خطای حفظ زمان																					۱۵
۷	خطای بخشی																					۱۵
۸	پدیده تشدید رفتار غیر منطقی																					۱۴
۹	خطای اطمینان سریع																					۱۳
۱۰	فرهنگ																					۱۳
۱۱	قومیت																					۱۳
۱۲	نوع و تیپ شخصیت																					۱۲
۱۳	جنسیت																					۱۲
۱۴	رغبتها																					۱۲
۱۵	درک فرایند																					۱۲
۱۶	عمل متقابل																					۱۲
۱۷	عوامل احساسی و تاثیرات درونی																					۱۲
۱۸	ویژگی های شخصیتی																					۱۱

^۱ MAXQDA

ردیف	کدها	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	فراوانی
۱۹	عواطف																					۱۱
۲۰	نگرشها																					۱۱
۲۱	اعمال ذهنی																					۱۱
۲۲	خطای حذف																					۱۱
۲۳	خطای توهم در مورد صحت وسقم پدیده ها																					۱۱
۲۴	خطای خود فریبی																					۱۱
۲۵	خطای اعتماد به نفس																					۱۱
۲۶	خطای بدبینی																					۱۱
۲۷	خطای دیدگاه منفی																					۱۱
۲۸	کوتاه‌نگری،																					۱۱
۲۹	بهینه بینی																					۱۰
۳۰	خوداسنادی،																					۱۰
۳۱	توان‌پنداری																					۱۰
۳۲	دبرپذیری																					۱۰
۳۳	، ابهام‌گریزی																					۱۰
۳۴	تواناییهای جسمی																					۱۰
۳۵	عوامل زیستی																					۹
۳۶	عوامل سازمانی																					۹
۳۷	عوامل احساسی																					۹
۳۸	عوامل اجتماعی																					۹
۳۹	تعلق انسان																					۸
۴۰	اعتقاد بی اساس																					۸
۴۱	خطاهای دسترسی به اطلاعات																					۸
۴۲	توانایی های شناختی																					۸
۴۳	قضاوت ها																					۸
۴۴	عقلانیت محدود																					۸
۴۵	رفتارهای مکاشفه‌ای																					۸
۴۶	اطمینان بیش از اندازه																					۸
۴۷	ناخودآگاهی																					۸
۴۸	سوگیری در دسترس بودن																					۸
۴۹	مشکلات پیشرو تردید																					۸
۵۰	وجود تقلب																					۸
۵۱	قضاوتها و اقدامات حسابرسان																					۸
۵۲	باتجربه و کم تجربه																					۸
۵۳	عوامل نامطلوب																					۸
۵۴	اعتماد فردی																					۸
۵۵	تعلیق در قضاوت																					۸
۵۶	منبع کنترلی																					۸
۵۷	شک و تردید حرفه ای																					۷
۵۸	ضعفهای جسمی																					۷
۵۹	دیدگاه محدود																					۷
۶۰	اثرهاله ای																					۷
۶۱	لنگر انداختن و تعدیل																					۷
۶۲	خطای دسترسی به اطلاعات																					۷
۶۳	خطای تایید اطلاعات																					۷
۶۴	اثر ناهنجاری قیمتها																					۷

ردیف	کدها	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	فراوانی	
۶۵	دیدگاه محدود																						۷
۶۶	خطای کنترل																						۷
۶۷	تصورات خوش بینانه																						۷
۶۸	اعتماد بیش از حد به توانایی خود																						۷
۶۹	واکنش بیش از حد																						۷
۷۰	خطای فراقندی																						۷
۷۱	واکنش کمتر از حد																						۷
۷۲	برجستگی																						۷
۷۳	اثرهاله ای																						۷
۷۴	ویژگی های همکاران																						۷
۷۵	شرایط اقتصادی فرد																						۷
۷۶	شرایط روحی فرد																						۶
۷۷	دانش و مهارت حسابرس																						۶
۷۸	شرایط خانوادگی																						۶
۷۹	ویژگی های مدیر سازمان																						۶
۸۰	ناهماهنگی شناختی																						۶
۸۱	نقطه اتکا																						۶
۸۲	حسابداری ذهنی																						۶

منبع: یافته های پژوهش

اصول تکرار، تاکید و اهمیت (مبنای تئوریک یا فهم پژوهشگر) می باشد که البته به صورت کیفی انتخاب شدند. به عبارت دیگر مفاهیمی که توسط چندین مصاحبه شونده ذکر گردیده اند (تکرار) و یا مشمول تاکید خاص یک نفر بوده و اهمیت آن مفهوم توسط ادبیات پژوهش یا تشخیص محقق نیز مشخص گردیده است برای مدل نهایی حاصل از مصاحبه انتخاب گردیده اند. در فرایند پالایش مفاهیم، بعضی از مفاهیم به علت تفاوت در سطح انتزاع آنها یا امکان ترکیب آنها در جهت خلاصه سازی، با یکدیگر ادغام گردیدند که این عمل بصورت مستمر در فرایند تحلیل کدها صورت می گرفت. پس از اعمال تغییرات مذکور (حذف و ادغام) مفاهیم اشاره شده در ادبیات و مصاحبه ها مجدداً مورد بررسی تطبیقی قرار گرفت که در نهایت تصمیم بر آن شد کلیه ۵۶ مفاهیم بر اساس هفت مقوله انتخاب شود.

فرایند کدگذاری در سه سطح صورت گرفته است بدین ترتیب که در کدگذاری سطح یک همانند جدول (۳)، گفتارهای کلیدی و کدها آورده شده است، در کدگذاری سطح دو به مفاهیم پرداخته می شود و در جدول (۴) آورده شده است و در این مرحله کدهایی که ویژگی یکسان را نشان می دهند در مفهوم در نظر گرفته می شود و در کدگذاری سطح سه به مقوله ها توجه شده می شود که در جدول (۵) آورده شده است. بنابراین پس از شناسایی و نامگذاری مفاهیم موجود، مفاهیم مشابه بر اساس منطق تلفیق شده (کدگذاری سطح دو) و هر یک تحت عنوان یک مقوله نامگذاری می شود، ارائه شده و در نهایت مقوله های اصلی پژوهش که مولفه های اصلی الگو را شکل می دهد، استخراج شده است.

بنابراین در مرحله دوم با بررسی مجدد کدها و دسته بندی آنها برخی کدها ادغام شد و نهایتاً ۸۲ کد در نظر گرفته شد و از این تعداد کد ۵۶ مفهوم در سطح دو استخراج گردید که در جدول (۴) دسته بندی شده آورده شده است.

وقتی که در داده ها، پدیده های خاصی را مشخص کردند، آنگاه می توان مفاهیم را بر محور آنها گروه بندی کرد. بنابراین روند طبقه مفاهیمی که به نظر می رسد دارای معانی یکسانی باشند و به پدیده های مشابه ربط پیدا می کنند مقوله پردازی نامیده می شود. انتخاب مفاهیم ۵۶ تایی از بین ۸۲ کد بر مبنای

جدول (۴) کد گذاری سطح دو (مفاهیم)

ردیف	مفاهیم	ردیف	مفاهیم
1	پدیده تشدید رفتار غیر منطقی	29	بهینه بینی
2	شرایط برخورد همکاران	30	واکنش بیش از حد
3	قوانین و مقررات	31	خطای بدبینی
4	نوع و تیپ شخصیت	32	خطای تایید اطلاعات
5	مهارت عملی کار کردن	33	عوامل نامطلوب
6	ارتباط سازمانی	34	اعتقاد بی اساس
7	ناهماهنگی شناختی	35	باتجربه و کم تجربه
8	کوتاه‌نگری،	36	دیدگاه محدود
9	داشتن آموزش لازم	37	تواناییهای جسمی
10	چگونگی درک فرایند	38	تعلق انسان
11	خطای دسترسی به اطلاعات	39	وضعیت محیط کار
12	قوانین و مقررات سازمانی	40	شرایط خانوادگی
13	تصورات خوش بینانه	41	شک و تردید
14	مولفه ها	42	خطای حفظ زمان
15	خطای فرافکنی	43	خطای حفظ وضعیت موجود
16	عوامل احساسی و تاثیرات درونی	44	وجود تقلب
17	توان‌پنداری	45	اقدامات حسابرسان
18	خطای خود فریبی	46	خطای توهم در مورد صحت و سقم پدیده ها
19	نگرشها	47	محل تولد و بزرگ شدن
20	ناخودآگاهی	48	خطای دیدگاه منفی
21	خودآستانی،	49	خطای اطمینان سریع
22	خطای بخشی	50	اثرهاله ای
23	تخصص داشتن	51	دیرپذیری
24	رغبتها	52	، ابهام‌گریزی
25	خطای کنترل	53	واکنش کمتر از حد
26	عوامل زیستی	54	جنسیت
27	خطای حذف	55	خطای اعتماد به نفس
28	قومیت	56	ویژگی‌های مدیریت

منبع: یافته های پژوهش

جدول (۵) کدگذاری سطح ۳ (مولفه)

مقوله ها	مفاهیم
ویژگی‌های جسمی فردی	تواناییهای جسمی، جنسیت، عوامل زیستی
ویژگی‌های اخلاقی و ذهنی	عوامل احساسی و تاثیرات درونی، کوتاه‌نگری، بهینه بینی، خودآستانی، توان‌پنداری، دیرپذیری، ابهام‌گریزی، شک و تردید، شک و تردید، ناخودآگاهی ، پدیده تشدید رفتار غیر منطقی، نوع و تیپ شخصیت، چگونگی درک فرایند ، نگرشها ، دیدگاه محدود، اثرهاله ای، رغبتها، تصورات خوش بینانه، واکنش کمتر از حد
مهارت‌ها و دانش	باتجربه و کم تجربه، تخصص داشتن، داشتن آموزش لازم، مهارت عملی کار کردن، اعتقاد بی اساس
خطاها	خطای حفظ وضعیت موجود، خطای حفظ زمان، خطای بخشی، خطای اطمینان سریع، خطای حذف، خطای توهم در مورد صحت و سقم پدیده ها، خطای خود فریبی، خطای اعتماد به نفس، خطای بدبینی، خطای دیدگاه منفی، خطای دسترسی به اطلاعات، خطای تایید اطلاعات، خطای کنترل، واکنش بیش از حد، خطای فرافکنی

مفاهیم	مقوله ها
ویژگی های مدیریت، قوانین و مقررات سازمانی، ارتباط سازمانی، شرایط برخورد همکاران، وضعیت محیط کار، اقدامات حسابرسان	عوامل سازمانی
شرایط خانوادگی، قوانین و مقررات، وجود تقلب، عوامل نامطلوب، ناهماهنگی شناختی	عوامل فراسازمانی
محل تولد و بزرگ شدن، قومیت، تعلق انسان	عوامل فرهنگی

منبع: یافته های پژوهش

ذهنی، مهارت ها و دانش، خطاها، عوامل سازمانی، عوامل فراسازمانی و عوامل فرهنگی تمام جوانب را در نظر گرفته است. در حقیقت حسابرسی در اقتصاد اخلاق محور باید حوزه گسترده تری را پوشش داده و در پرتو ارزشهای اخلاقی، به تمامی ذینفعان و جامعه پاسخگو باشد، اقدامهای مدیریت را از بعد اجتماعی- اقتصادی ارزیابی نموده و در مورد مطابقت عملکرد مدیریت و واحد تجاری با اخلاق تجاری از جمله اجرای قراردادهای درستکاری، اجتناب از انحصارطلبی و بی عدالتی و ... گزارش دهد. به عبارتی، حسابرسان در مورد میزان رعایت اخلاق تجاری در عملیات واحدهای تجاری نیز اظهارنظر و موارد بی اخلاقی تجاری را در بندهای گزارش حسابرسی گزارش میکنند(همت فر و دیگران، 1392). در ارتباط با نظریه رفتار توده وار مطالعات بسیاری صورت گرفته است، به عنوان مثال، تان و همکاران، (۲۰۰۸)؛ در پژوهشی با عنوان "رفتار توده وار احساسی و غیراحساسی پورزمانی، (۱۳۹۱) در پژوهشی وجود رفتار توده وار در نتایج حسابرسی و قضاوتها تایید کردند.

صرفنظر از عقلایی بودن یا غیرعقلایی بودن رفتار توده وار بسیاری از پژوهشگران معتقدند رفتار توده وار محصول فرعی عدم تقارن اطلاعات در گزارشها می باشد. گروه های مختلف سرمایه گذاران اطلاعات مختلفی را با کیفیت های متفاوت به دست می آورند و تفاوت میان خصوصیات هر گروه و میزان دسترسی آنها به اطلاعات سبب می شود هر گروه رفتار سرمایه گذاری مخصوص به خود داشته باشد و یا به عبارت دیگر در درون هر گروه رفتار توده وار به وجود آید بنابراین شناسایی وجود تورش در رفتار، سازمان را قادر خواهد ساخت تا با توجه به یافته های حسابرسی مسیر ارتقاء خود را پیگیری نموده و یک تصویر شفاف از ارزش ها و ریسک های اخلاق سازمان را ارائه دهد، حین ارزیابی ارزش های اخلاقی ممکن است هیچ سند و مدرکی برای بررسی، تاییدیه های در دسترس از اشخاص ثالث و یا محاسبات مجدد برای انجام دادن، وجود نداشته باشد. بدیهی است که در چنین شرایطی حسابرس نیازمند روش های کنترلی نامحسوسی است که غالباً در ادراک کارکنان و یا تاثیرات مربوط به اندیشه و رفتار مدیریت رشد می کند. غالب بررسی های انجام شده در حسابرسی اخلاق شامل پرسش و پاسخ ها، مطالعه خط

بنابراین نتایج نشان می دهد که هفت مولفه شامل، ویژگی های جسمی فردی، ویژگی های اخلاقی و ذهنی، مهارت ها و دانش، خطاها، عوامل سازمانی، عوامل فراسازمانی و عوامل فرهنگی دسته بندی شد.

ویژگی های جسمی فردی شامل، تواناییهای جسمی، جنسیت و عوامل زیستی به دست آمد.

ویژگی های اخلاقی و ذهنی شامل، عوامل احساسی و تاثیرات درونی، کوتاه نگر، بهینه بینی، خوداسنادی، توان پنداری، دیرپذیری، ابهام گریزی، شک و تردید، شک و تردید، ناخودآگاهی، پدیده تشدید رفتار غیرمنطقی، نوع و تیپ شخصیت، چگونگی درک فرایند، نگرش ها، دیدگاه محدود، اثرهاله ای، رغبتها، تصورات خوش بینانه و واکنش کمتر از حد شناسایی شدند.

مهارت ها و دانش شامل، باتجربه و کم تجربه، تخصص داشتن، داشتن آموزش لازم، مهارت عملی کار کردن و اعتقاد بی اساس شناسایی شدند.

خطاها شامل، خطای حفظ وضعیت موجود، خطای حفظ زمان، خطای بخشی، خطای، اطمینان سریع، خطای حذف، خطای توهم در مورد صحت و وسقم پدیده ها، خطای خود فریبی، خطای اعتماد به نفس، خطای بدبینی، خطای دیدگاه منفی، خطای دسترسی به اطلاعات، خطای تایید اطلاعات، خطای کنترل، واکنش بیش از حد و خطای فرافکنی شناسایی شدند.

عوامل سازمانی شامل، ویژگی های مدیریت، قوانین و مقررات سازمانی، ارتباط سازمانی، شرایط برخورد همکاران، وضعیت محیط کار و اقدامات حسابرسان می باشند.

عوامل فراسازمانی شامل، شرایط خانوادگی، قوانین و مقررات، وجود تقلب، عوامل نامطلوب و ناهماهنگی شناختی می باشند.

عوامل فرهنگی شامل، محل تولد و بزرگ شدن، قومیت و تعلق انسان می باشند.

۵- نتیجه گیری

بررسی و مقایسه نتایج نشان می دهد که عوامل شناسایی شده که شامل، ویژگی های جسمی فردی، ویژگی های اخلاقی و

- تفسیر-141.فاصله روانی. حسابداری مالی، سال 10، شماره 39، ص 169
- * حاجی ها، زهره و قانع، علی. 1395. بررسی تاثیر کیفیت حسابداری بر فرصت سرمایه گذاری، شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری، سال 16، شماره 63-103 ص 128
- * حجتی فرد، حامی. 1398. ارائه چارچوبی برای قضاوت حرفه ای حسابرسان در ایران. رساله دکتری، دانشگاه شهید باهنر کرمان، دانشکده مدیریت و اقتصاد.
- * خاکساری، ایمان؛ شورورزی، محمدرضا. مهرآذین، علیرضا و مسیح آبادی، ابوالقاسم 1400. طراحی مدل بومی جهت کشف رفتار غیراخلاقی مدیران در گزارشگری مالی. نشریه اقتصاد و 351-325، 36(بانکداری اسلامی 10)
- * کمیته تدوین استانداردهای حسابداری سازمان حسابداری. (1393). استاندارد حسابداری 200، سازمان حسابداری.
- * راکي، م. مهرآرا، م. عباس نژاد، ح. سوری، ع. (1399). مدل سازی اثر تورش رفتاری زیان گریزی بر پویایی های قیمت و بازدهی بازار سهام (کاربرد مدل سازی مبتنی بر عامل در اقتصاد رفتاری). دانش مالی تحلیل اوراق بهادار
- * دارایی، رؤیا. چناری بوکت، حسن. ولی خانی، محمدجعفر. 1395. ابعاد و رویکردهای نظریه نظریه مالی رفتاری. مطالعات حسابداری و حسابرسی سال پنجم بهار 1395 شماره 17
- * راعی، رضا؛ فلاح پور، سعید (1395). مالیه رفتاری، رویکردی متفاوت در حوزه مالی، پژوهشات مالی، شماره 12، 77-156.
- * رهنمای رودپشتی؛ فریدون؛ زندیه، وحید (1391). مالی رفتاری و مالی عصبی (پارادایم نوین مالی) از تئوری تا عمل، چاپ اول، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی-سازمان چاپ و انتشارات.
- * سعیدی، علی (1398). بین و ارائه الگوی عکس العمل رفتاری سرمایه گذاران در بازار اوراق بهادار تهران (عکس العمل بیش از حد و کمتر از حد)، رساله دکترا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و پژوهشات.
- * Alastair Lawrence, Miguel Minutti-Meza, and Ping Zhang. 2011. Can Big 4 versus NonBig 4 Differences in Audit-Quality Proxies Be Attributed to Client Characteristics?. The Accounting Review, 86 (1), 259
- * Al-Matari, Ebrahim.Mohmmad., Al-Swidi, Abdullah.K., Faudziah, H.B. and Yahya. Al-Matari 2012. The Impact of board characteristics on Firm Performance: Evidence from Nonfinancial Listed Companies in Kuwaiti Stock Exchange. International Journal of Accounting and Financial Reporting, Vol. 2, No. 2, pp. 310-332

مشی ها، روش ها، دستورالعمل و آئین نامه های اخلاقی است که بخشی از سیستم های مدیریت را تشکیل می دهد و به طور مثال زمانی که از پرس و جو استفاده می شود بایست پاسخها را با عطف دادن به دستورالعمل های کاری و یا آیین نامه ها پیشبینی نمود و در غایت اقدام به انتشار گزارش حسابداری نمود که البته تدوین گزارش می تواند از ساده ترین شکل آن که شامل دو قسمت پیشنهادها و یافته ها است، تا شکلی که از یک توافق حسابداری گرفته شده است، متغیر باشد. راههایی که موجب می شود اخلاق حرفه ای، اخلاق سازمانی و اخلاق فردی و اجتماعی به واقعیات عملی مورد نیاز جوامع امروز راه پیدا کرده و ارتقاء یابد.

مطالعات مالی رفتاری مبتنی بر عامل شاخه ای از پژوهش های مالی نوین هستند که راهی بسیار طولانی در پیش رو دارند. در مطالعات آتی پیشنهاد می شود از روش های محاسباتی برای چگونگی تصمیم گیری استفاده شود

فهرست منابع

- * آل نهبان، جاسم. 1396. بررسی عوامل موثر بر قضاوت حرفه ای حسابرس در ارتباط با کمیته و کیفیت شواهد حسابداری در عراق. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشکده علوم اداری.
- * بلور، فاطمه. 1394. بررسی تاثیر رفاه فردی و ماکیولی گری حسابرسان بر قضاوت آنها. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد، دانشکده علوم انسانی.
- * بهارمقدم، مهدی و جوکار، حسین. 1397. اثر تعدیل کنندگی کیفیت حسابداری بر تمایلات، سرمایه گذاران در قیمت گذاری سهام. مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال 14، شماره 57-123. ص 146
- * باباجانی، جعفر وهمکاران. 1397. طراحی الگوی هویت در قضاوت حسابداری با رویکرد مبتنی، بر نظریه داده بنیاد. مجله دانش حسابداری، سال هجدهم شماره 71 تابستان 97
- * پاک نیت، یکتا. 1396. تأثیر عوامل رفتاری بر تصمیم گیری سهامداران حقیقی بانک ها. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده مدیریت و حسابداری.
- * پناهی مقدم، مریم. 1394. ارتباط بین اظهار نظر حسابداری و پایداری سود. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه حاتم، دانشکده مدیریت و مالی.
- * جاویدی، کاظم، رویایی، رمضانعلی، طالب نیا، قدرت الله و بنی مهد، بهمن. 1397. بررسی تأثیر گرایش طرز فکر تفسیر بر قضاوت و تصمیم گیری حسابرس: مبتنی بر نظریه سطح

- * Anderson, Kim. L. 2014. The Effects of Hindsight Bias on Experienced and Inexperienced Auditors' Relevance Ratings of Adverse Factors versus Mitigating Factors. *Journal of Business & Economics Research (JBER)*, 12(3).
- * Bamber, E.Michael. and Iyer, Venkataraman.M. 2007. Auditors' Identification with Their Clients and its Effect on Auditors' Objectivity. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 26 (2): 1-24.
- * Bhatia, Ankita., Chandani, Arti. & Chhateja, Jagriti. 2020. Robo advisory and its potential in addressing the behavioral biases of investors — A qualitative study in Indian context. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, Vol 25, March 2020, 100281.
- * Adil, M., Singh, Y., & Ansari, M. S. (2021). How financial literacy moderate the association between behavior biases and investment decision? *Asian Journal of Accounting Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/AJAR-09-2020-0086>.
- * Anderson, S. , and J. Wolfe.(2002). A perspective on audit malpractice claims. *Journal of Accountancy*.194 (3): 59-66.
- * Bhatia, A. Chandani, A. and Chhateja, J.(2020). Robo advisory and its potential in addressing the behavioral biases of investors – A qualitative study in Indian context. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, doi: <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2020.100281>
- * Bratten, B. , Gaynor L. M. , McDaniel L. , Montague, N. R. , and G. E. Sierra. (2013). The audit of fair values and other estimates: The effects of underlying environmental, task, and auditor-specific factors. *Auditing: A Journal of Practice & Theory* (forthcoming).
- * Brazel J. , Jackson S, Schaefer T. , and Stewart B. (2013). *Hindsight Bias and Professional Skepticism*. NC State University.
- * Jain, J., Walia, N., & Gupta, S. (2019). Evaluation of behavioral biases affecting investment decision making of individual equity investors by fuzzy analytic hierarchy process. *Review of Behavioral Finance*, 12(3), 297-314.
- * Judge, T. A., & Robbins, S. P. (2017). *Essentials of organizational behavior* 14th edition. Published by Pearson. pp 1-285.
- * Fay R. G. & Montague N. R. (2015). *Witnessing Your Own Cognitive Bias: A Compendium of Classroom Exercises*. *Accounting Education*, Volume 30, Issue 1.
- * Stanley,H.E (2014), Confidence and the Stock Market: An Agent-Based Approach. *PLoS ONE*, Volume 9, Issu 1, page1-9.

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 12/ No. 45/ Spring 2023

Designing auditors' behavior model with emphasis on auditor's personal and general characteristics by using Grounded theory method

Bakhtyar Ashrafi

Ph.D Student in Accounting, Department of Management and Economics, Islamic Azad University Science and Research Branch, Tehran, Iran.

Zohre Hajiha

Associate Professor and Faculty Member, Department of Accounting, Islamic Azad University East Tehran Branch, Tehran, Iran
"Corresponding author".

Reza Tehrani

Professor and Faculty Member, Department of Financial Management, Tehran University, Tehran, Iran.

Abstract

Behavioral biases are defined as systematic errors in judgment. researchers have identified and presented a long list of types of behavioral biases. recent studies have introduced more than fifty types of known behavioral biases about investors, while many behavioral biases have not yet been clearly identified. the purpose of this study is to provide a model of auditors behavioral bias or individual psychological. Identifying these biases can help auditors improve their abilities to exercise professional skepticism in the process of professional judgment by employing an effective decision-making process. In this study, a combined quantitative and qualitative method was used to present the research model. In the current research, the method of multimodal database theory is used. In order to collect data, in-depth semi-structured interviews have been arranged with professional experts. the statistical population of this research is individual auditor experts. for analysis data used The grounded theory approach.

Finally, the confirmatory factor analysis of the model was done using the form of structural equations .In the first stage, 82 concepts were extracted in the framework of ۴ categories from interviews with experts .In the second step, concepts were reduced to 56 numbers. That in seven subjects, including individual physical characteristics, moral and mental characteristics, skills and knowledge, errors, organizational factors, extra-organizational factors and cultural factors were classified.

Keywords: Behavioral Biases, Mental Accounting, Professional Skepticism, Behavioral Finance Theory, Judicial Biases , Decision-making Process